Provincial Development and Its Identity in the Cold War Era in Thailand

Pinyapan Potjanalawan
Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social science,
Lampang Rajabhat University
Corresponding Author: warmraw@yahoo.com

Received: December 22, 2018 **Revised:** August 22, 2019 **Accepted:** September 2, 2019

Abstract

This article aims to discuss the concept of provincial development from state policy and practice that was growing in the time of Cold War era to confront the Communist Party of Thailand and simultaneously developing the areas. This operation affected the perception of the people about the image of their province that related to provincial administration and vice versa. This policy weakened the power of local administrative organizations, such as provincial administrative organizations and municipalities. Provincial development took part in the building the provincial identity through image creation, tourism, and provincial mottoes. Only large and potential provinces were successful, contributing to inequality among the provinces in each region in contrast to the local people's expectation. This article describes this phenomenon by employing the historical approach to examining historical documents.

Keywords: provincial development, cold war, provincial identity, tourism, provincial motto

การพัฒนาและอัตลักษณ์จังหวัดยุครอยต่อสงครามเย็นในไทย

ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้จัดทำบทความต้นฉบับ: warmraw@yahoo.com
ได้รับบทความ: 22 ธันวาคม 2561 **ปรับปรุงแก้ไข:** 22 สิงหาคม 2562 **ตอบรับตีพิมพ์:** 2 กันยายน 2561

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาจังหวัดจากนโยบายและปฏิบัติการของรัฐที่เฟื่องฟูขึ้นมาในสภาพสงครามเย็นเพื่อต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและพัฒนาท้องที่ไปพร้อมๆ กัน สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลให้การรับรู้ของประชาชนทั่วไปผนึกแน่นกับความเป็นจังหวัดอันเป็นการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ในทางกลับกันก็ทำให้การบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลอ่อนแอลงไปด้วย ปฏิบัติการดังกล่าวยังมีส่วนในการสร้างอัตลักษณ์ประจำจังหวัดผ่าน ภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวและคำขวัญประจำจังหวัด กระนั้นการพัฒนาดังกล่าวที่มีเพียงจังหวัดขนาดใหญ่และมีศักยภาพเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จก็ได้สร้างความเหลื่อมล้ำ สวนทางกับความคาดหวังของคนในท้องถิ่น บทความนี้จะทำการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยใช้การศึกษาด้วยแนวพินิจทางประวัติศาสตร์ผ่านหลักฐานเชิงเอกสารเป็นหลัก

คำสำคัญ การพัฒนาจังหวัด สงครามเย็น อัตลักษณ์จังหวัด การท่องเที่ยว คำขวัญประจำจังหวัด

บทนำ

จังหวัดเป็นหน่วยการเมืองภายใต้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่รัฐให้ความสำคัญมาอย่างยาวนานตั้งแต่ก่อนปฏิวัติสยาม 2475 และทวีความสำคัญมาตลอด ต่างไปจากการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มักถูกลดทอนอำนาจไปตามสถานการณ์ทางการเมืองโดยเฉพาะในช่วงรัฐบาลเผด็จการที่มักละเลยและเห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยและการเมืองแบบตัวแทนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ดังนั้นจังหวัดในฐานะเช่นนี้จึงมีความสำคัญต่อการปกครอง บริหารและพัฒนาหน่วยพื้นที่ของแต่ละจังหวัดเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนเคยนำเสนอบทความ "อำนาจนำของ “สิงห์”: การสร้างพื้นที่ในเขตเมืองของข้าราชการนักปกครองส่วนภูมิภาค จากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2" (ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์, 2559) มาก่อนแล้ว แต่เน้นที่บทบาทของพวกเขาในฐานะตัวแทนของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการปราบปรามและพัฒนาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจนถึงทศวรรษ 2500 บทความนี้จะขยายให้เห็นภาพที่กว้างขวางกว่าบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยเน้นไปที่การสร้างภาวะที่เรียกว่า "การพัฒนาจังหวัด" ขึ้นมา

คำถามในการศึกษานี้ก็คือ หน่วยการเมืองระดับภูมิภาคนั่นคือ จังหวัดได้มีความเปลี่ยนแปลงเช่นไรในช่วงทศวรรษ 2510 จนถึงปลายทศวรรษ 2520 อันเป็นช่วงสำคัญและจุดที่สถานการณ์สงครามเย็นมีความตึงเครียดเป็นอย่างสูงทั้งภายในประเทศและระดับภูมิภาค

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมีอยู่ 2 ประเด็นนั่นคือ อัตลักษณ์แบบภูธร (provincial identity) และการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียม (uneven development) ทั้งคู่ปรากฏอยู่ในงานของโยชิโนริ นิชิซากิที่ชื่อว่า *Political Authority and Provincial Identity in Thailand: The Making of Banharn-buri* (Nishizaki, 2011) งานของเขาให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์แบบภูธร (provincial identity) ที่ส่งผลต่อการสร้างสุพรรณบุรีผ่านอำนาจทางการเมืองของบรรหาร ศิลปอาชาที่พลิกฟื้นจากเมืองที่ล้าหลัง-ด้อยพัฒนา อันเนื่องมาจากการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมเนื่องจากตำแหน่งแห่งที่เส้นทางคมนาคมที่ห่างไกลจากศูนย์กลาง กล่าวกันว่าก่อนปี 2499 ยังไม่มีถนนเชื่อมระหว่างสุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ (Nishizaki, 2011 : 35-37) หากนิชิซากิได้ให้ความสำคัญของบารมีของนักการเมืองที่สร้างจังหวัดสุพรรณบุรีขึ้นมาทฤษฎีอัตลักษณ์แบบภูธรทำให้เห็นการสร้างอำนาจต่อรองทางการเมืองของหน่วยการเมืองระดับพื้นที่ขึ้นมา ส่วนทฤษฎีการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมนั้นช่วยอธิบายให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำภายใต้การเติบโตของเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากผลของการแบ่งงานกันทำนั้น ผลประโยชน์ไม่ได้กลับมาทุกคนอย่างเสมอหน้าหากกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่และพื้นที่ศูนย์กลาง (Parwell, M. and Arghiros, D., 1996) ดังนั้นการพัฒนาจึงมุ่งเน้นไปบางพื้นที่อย่างเช่นพื้นที่ศูนย์กลางทางการเมืองหรือพื้นที่โดยละเลยการพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ

ระเบียบวิธีการศึกษาของบทความนี้จะทำการวิเคราะห์ด้วยแนวพินิจทางประวัติศาสตร์ผ่านหลักฐานเชิงเอกสารเป็นหลัก โดยชุดเอกสารที่น่าสนใจก็คือ *อนุสาร อ.ส.ท.* ที่ทำให้พบเห็นมิติของการสร้างอัตลักษณ์แบบภูธรผ่านการนิยามในหน่วยพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ

1. อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด กับ บทบาทของเทศบาลที่หายไป

อาจกล่าวได้ว่า เทศบาลเป็นตัวแทนของสภาท้องถิ่นที่ผูกพันกับกระบวนการทางประชาธิปไตยที่สัมพันธ์กับพื้นที่อย่างสูงได้ถูกลดความสำคัญไปพร้อมกับการเมืองระดับประเทศ นับแต่รัฐประหาร 2500 เป็นอย่างช้า

ภายใต้บรรยากาศรัฐบาลเผด็จการตั้งแต่สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึงถนอม กิตติขจร แม้ภายหลังจะมีความพยายามที่จะให้เทศบาลมีบทบาทเพิ่มขึ้น แต่ในที่สุดหลังจากที่ถนอมรัฐประหารตัวเอง ก็มีประกาศคณะปฏิวัติที่ส่งผลต่องานด้านเทศบาล โดยเฉพาะกรณีการเลือกตั้งของสมาชิกที่หมดวาระนั่นคือ"ไม่สมควรให้มีการดำเนินการเลือกตั้ง" ให้ใช้วิธีการแต่งตั้งผ่านรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย อนึ่งการระงับดังกล่าว ทั้งรวมไปถึงการเลือกตั้งระดับสภาจังหวัดและสภาเทศบาลไปด้วยเทศบาลจึงกลายเป็นหน่วยงานระดับรองที่รับผิดชอบพื้นที่ โดยมีส่วนกลางควบคุมการดำเนินการอย่างเคร่งครัด นั่นผลักดันให้เทศบาลปฏิบัติเพียงภารกิจทั่วไปอย่างเช่น การรักษาความสะอาด เก็บขยะ ฯลฯ มากกว่าจะมีบทบาทนำในการสร้างนโยบายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นของตนอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันว่า เทศบาลเองก็มีปัญหาความขัดแย้งภายในสภาเทศบาลและผู้บริหาร ดังที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ปี 2512 ได้ชี้ว่า (ดิเรก ตันวิรัช, 2512 : 120-122) ในทางปฏิบัติได้มีการขัดแย้งระหว่างสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีอยู่เป็นประจำ "แทบทุกเทศบาล" สมาชิกสภาเทศบาลพยายามจะล้มคณะเทศมนตรีจึงพยายามไม่ผ่านเทศบัญญัติที่คณะเทศมนตรีเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบัญญัติงบประมาณ ในอีกด้านสภาเทศบาลมักไม่ยอมให้ความเห็นชอบในการเสนอแต่งตั้งคณะเทศมนตรีของผู้ว่าราชการจังหวัดอันเป็นปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่ทศวรรษ 2490 ทำให้การดำเนินงานเทศบาลหยุดชะงัก ไม่ต่อเนื่อง ไม่เจริญรุ่งเรืองเท่าที่ควรส่งผลต่อประชาชนที่เบื่อหน่ายและไม่สนใจเทศบาลในที่สุด งานศึกษาในต้นทศวรรษ 2520 ก็ยังชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างคณะเทศมนตรีกับสภาเทศบาลอยู่ สาเหตุสำคัญมาจากกการช่วงชิงอำนาจเพื่อเป็นผู้นำในการบริหาร เนื่องจากสมาชิกสภาและผู้บริหารแต่ละคนมีอาชีพเป็นนักธุรกิจและเจ้าของกิจการต่าง ๆ การได้มีอำนาจบริหารจะเอื้อประโยชน์ให้ธุรกิจที่ตนมีส่วนด้วย และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ยังเอื้อให้สภาเทศบาลสามารถถอดถอนเทศมนตรีได้ง่ายเกินไป (จงศักดิ์ สุวรรณประดิษฐ, 2521)

ในสถานการณ์การเมืองช่วงสงครามเย็น การปกครองที่ไม่เป็นเอกภาพและเต็มไปด้วยความขัดแย้งจึงไม่ใช่เรื่องดีและสมควรแล้วที่จะถูกควบคุมเห็นได้จากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 336 ที่ให้อำนาจผู้ว่าราชการในการพิจารณาร่างเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี หากเห็นด้วยกับสภาเทศบาลก็ให้ร่างนั้นตกไป หากไม่เห็นด้วยคือ สนับสนุนร่างที่เสนอโดยคณะเทศมนตรีก็ให้คืนไปที่สภาเทศบาลพิจารณาใหม่ หากสภาเทศบาลไม่เห็นด้วยอีกครั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัดก็จะส่งไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หากสนับสนุนร่างก็ส่งไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงชื่ออนุมัติได้เลย หากเห็นตรงกับสภาก็ให้ร่างนั้นตกไป(*ราชกิจจานุเบกษา*, 2515, 13 ธันวาคม : 202) นั่นหมายถึงการแทรกแซงจากส่วนภูมิภาคและส่วนกลางลงไปยังท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาสภาเทศบาลตีรวนเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีนั่นเอง

ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารจัดการพื้นที่ โดยมิถูกคนในท้องที่ตรวจสอบและคานอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก แต่พวกเขาจะถูกควบคุมโดยรัฐบาลจากส่วนกลางผ่านกระทรวงที่มีอำนาจมากที่สุดในขณะนั้นคือ กระทรวงมหาดไทยพบว่า หลายจังหวัด ผู้ว่าราชการดำรงตำแหน่งอย่างยาวนาน เช่น นิรันดร ชัยนาม ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ยาวนานกว่า 11 ปี ตั้งแต่ปี 2503-2514 (จังหวัดเชียงใหม่, 2561) เช่นเดียวกับสุบิน เกษทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง(2504-2515) (จังหวัดลำปาง, 2561), พล วงศาโรจน์ (นครปฐม 2501 –2510) (จังหวัดนครปฐม, 2561), สมชาย กลิ่นแก้ว (ขอนแก่น 2503-2511) (จังหวัดขอนแก่น, 2561), วิชาญ บรรณโศภิษฐ์ (น่าน 2503-2510) (จังหวัดน่าน, 2561), ชูสง่า ไชยพันธุ์ (ฤทธิประศาสน์)

(เชียงราย 2504-2512) (กรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดเชียงราย, 2561), รังสรรค์ รังสิกุล (ศรีษะเกษ 2504 - 2512) (จังหวัดศรีษะเกษ, 2561), สันต์ เอกมหาชัย (นครศรีธรรมราช 2503-2512) (จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2561) หม่อมเจ้า ทองคำเปลว ทองใหญ่ (จันทบุรี 2501-2507, สงขลา 2507-2515) (จังหวัดจันทบุรี, 2561, จังหวัดสงขลา, 2561) เป็นต้น น่าสังเกตว่าการครองตำแหน่งที่ยาวนานของเหล่าผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่ในช่วงทศวรรษ 2500-2510 อันเป็นช่วงที่สงครามเย็นในภูมิภาคกำลังก่อตัว จึงอาจกล่าวว่ายุคดังกล่าวเป็นยุคทองของอำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีลักษณะเป็นผู้นำที่มีระยะเวลาการทำงานที่ยาวนาน สอดคล้องกับรัฐบาลในยุคดังกล่าวที่เป็นรัฐบาลเผด็จการ สมัยที่สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และถนอม กิตติขจรเป็นนายกรัฐมนตรี แต่การครองอำนาจที่ยาวนานเช่นนี้ไม่เกิดขึ้นมากนักในทศวรรษ 2520 ที่อย่างมากก็อาจเพียง 4-5 ปี

2. ปัญหาความมั่นคง กับ การควบคุมพื้นที่จังหวัด

การปะทะกันของกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองกำลังของรัฐบาลที่นครพนม ที่รู้จักกันในนามเหตุการณ์แตกเสียงปืนขึ้นในวันที่ 8 สิงหาคม 2508 (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, 2552) ทำให้กองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่แฝงตัวอยู่บริเวณชายขอบของประเทศไทยเป็นที่รู้จักในวงกว้าง แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังถือว่าอยู่ไกลกรุงเทพฯ และหัวเมืองสำคัญต่าง ๆ อยู่มากนัก ต่อมาความเข้มข้นของสถานการณ์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กรมรักษาดินแดนได้สร้างพระพุทธรูปพระพุทธนิโรครันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศเมื่อปี 2511 ประจำ 4 ภูมิภาค ได้แก่ ลำปาง ราชบุรี สระบุรี และพัทลุง (ศิลปวัฒนธรรมออนไลน์, 2561)ปีต่อมารัฐบาลประกาศ “เขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์” อย่างกว้างขวาง ใน 36 จังหวัด แบ่งเป็น 4 เขต นั่นหมายถึงว่า เป็นจำนวนเกินครึ่งหนึ่งของพื้นที่ประเทศเทศไทย (ขณะนั้นมี 71 จังหวัด) เขตที่มีมากที่สุดคือ เขต 2 ภาคอีสาน มีจำนวนถึง 15 จังหวัดหรือทุกจังหวัดในภูมิภาคนี้ ที่น้อยที่สุดคือ เขต 3 ภาคเหนือ (ที่รวมเหนือตอนบนและล่างแล้ว) มีเพียง 6 จังหวัด (*ราชกิจจานุเบกษา*, 2512, 8 กรกฎาคม : 2138-2140, *ราชกิจจานุเบกษา*, 2512, 26 ธันวาคม : 6-9)ในระดับประชาชนทั่วไปอาจไม่ได้รับรู้ถึงภัยนี้มากนักในช่วงต้นทศวรรษ 2510 แต่การประกาศเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความวิตกกังวล พร้อมกับการใช้ประกาศเพื่อการใช้ดำเนินการของภาครัฐ สอดคล้องกับหน่วยงานท่องเที่ยวที่รัฐรับผิดชอบ

สถานการณ์เช่นนี้มิได้มีเพียงปัจจัยของรัฐบาลไทยที่เกี่ยวข้อง การตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาก็เป็นส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงจากสงครามเย็น กล่าวกันว่าปี 2512 มีทหารอเมริกันประจำการจำนวนสูงสุดกว่า 49,000 คนในไทยทั้งทหารบก ทหารอากาศ ทหารเรือ หน่วยนาวิกโยธินและหน่วยทหารช่างเทคนิคประจำตามศูนย์วิจัยข่าวกรองสื่อสาร (ปิ่นเพชร จำปา, 2545 : 142)มีฐานทัพสำหรับปฏิบัติการเพื่อทิ้งระเบิดในเวียดนามที่ประจำอยู่ที่ท่าอากาศยานของไทยจำนวน 8 แห่งนั่นคือ สนามบินดอนเมือง กรุงเทพฯ, สนามบินนครราชสีมา, สนามบินนครพนม, สนามบินตาคลี นครสวรรค์, สนามบินอุดรธานี, สนามบินอุบลราชธานี, สนามบินอู่ตะเภา ชลบุรี และสนามบินน้ำพอง ขอนแก่น ทำให้มีทหารอเมริกันเข้าประจำการจำนวนหลายหมื่นคน (ยุวรี โชคสวนทรัพย์, 2554 : 87-88) กรุงเทพฯ ก็เป็นที่ตั้งของหน่วยจัสแมก (JUSMAG) อันเป็นที่ปรึกษาทางการทหารในไทย บริเวณถนนสาทร (ยุวรี โชคสวนทรัพย์, 2554 : 77-78) ยังไม่ต้องนับถึงหน่วยทหารอเมริกันอื่น ๆ ในไทยอีกเช่นที่จังหวัดลำปางกรณีของลำปาง พบว่าเป็นที่ตั้งของสถานีสื่อสารทหารอากาศสหรัฐ บริเวณ อ.เกาะคา มีเนื้อที่ 299

บนทางหลวงหมายเลข 1 ที่อยู่ห่างจากตัวเมืองราว 15 กิโลเมตร เริ่มก่อสร้างประมาณ ปี 2514สถานีดังกล่าวปฏิบัติการทั้งด้านการรบ การสื่อสาร รวมไปถึงหน่วยช่วยเหลือประชาชนมีฐานปฏิบัติการช่วยเหลือดังกล่าวใน 4 อำเภอ นั่นคือ อำเภอเมืองลำปาง, เกาะคา, ห้างฉัตร และแม่ทะเป็นดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของจังหวัด อันประกอบด้วย ผู้กำกับการตำรวจภูธรเขต 5, ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 7 ค่ายสุรศักดิ์มนตรี, เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา, เจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณสุข, เจ้าหน้าที่ฝ่ายสังคมสงเคราะห์, นายอำเภอ และผู้บังคับกองทั้ง 4 อำเภอ ประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้มีการจัดตั้งหัวหน้าหน่วยช่วยเหลือประชาชนของสถานีสื่อสารทางอากาศสหรัฐเกิดขึ้นในปี 2516 (เมฆินทร์ เมธาวิกูล, 2520 : 5, 44-45, 51-52, 54-55) จึงเห็นได้ว่า รัฐให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ กับความมั่นคงของประเทศการควบคุมพื้นที่จังหวัดอย่างเคร่งครัดโดยหน่วยงานจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจึงเป็นเรื่องเร่งด่วน

ปลายทศวรรษ 2510 จึงเป็นช่วงเวลาสำคัญของความกังวลของรัฐที่มีต่อภัยคุกคาม มีการประเมินกันว่าประชากรในอำเภอที่มีการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายในปี 2518 รัฐบาลประเมินไว้ว่า มีมากถึง 8,795,113 คนจากจำนวนประชากรทั้งหมด 43,775,000 คน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520 : 143) จึงไม่มีอะไรดีไปกว่าให้การปกครองส่วนภูมิภาคที่นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวเรือหลักฝ่ายพลเรือนที่ทำงานร่วมกับฝ่ายความมั่นคง และทหาร ช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงระดับจังหวัดก็คือ มีการยุบรวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีรวมเข้าด้วยกันเรียก นครหลวงกรุงเทพธนบุรี เมื่อปี 2514 ตามประกาศคณะปฏิวัติ (*ราชกิจจานุเบกษา*, 2514, 21 ธันวาคม : 816-819) ปีต่อมาได้เปลี่ยนเป็น กรุงเทพมหานคร(*ราชกิจจานุเบกษา*, 2515, 13 ธันวาคม : 187-201) ปี 2515 นี้ยังมีการตั้งจังหวัดยโสธรขึ้น โดยเป็นส่วนที่แยกออกมาจากจังหวัดอุบลราชธานี (*ราชกิจจานุเบกษา*, 7 กุมภาพันธ์ : 1-3) แสดงให้เห็นถึงอำนาจการเมืองของการปกครองส่วนภูมิภาคนั้นยังคงเป็นฐานที่มั่นสำคัญ

3. ฐานพัฒนาเพื่อความมั่นคงสู่เมืองภูมิภาค พื้นที่ชนบท-เมือง

นอกจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว พบว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และองค์กรระดับชาติมีบทบาทต่อการกำหนดอนาคตเขตจังหวัดด้วย การพัฒนาดังกล่าวอยู่ภายใต้บรรยากาศความกังวลของ "การแทรกซึมและบ่อนทำลายจากผู้ก่อการร้าย" เนื่องจากเป็นพื้นที่แห้งแล้ง ยากจน และห่างไกล และที่ผ่านมาพื้นที่เหล่านี้มิได้พัฒนาอย่างจริงจัง หาก "มุ่งแต่การปราบปรามเท่านั้น"(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520 : 138) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปว่างานพัฒนาของรัฐช่วงนี้ประสบความเปลี่ยนแปลงและผันผวนหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอินโดจีน วิกฤติการณ์ทางการเงินระหว่างประเทศ วิกฤติการณ์น้ำมันและภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืดและเศรษฐกิจซบเซาทั่วโลกรอยต่อแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515-2519) และฉบับที่ 4 (2520-2524) ถือเป็นช่วง "วิกฤติ" ของขบวนการวางแผนและการบริหารนโยบายเศรษฐกิจแห่งชาติ นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและผู้นำทางการเมืองปัญหาวิกฤตการณ์ทาง เศรษฐกิจอันเนื่องมาจากน้ำมันแพง ปัญหาค่าครองชีพ การขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ความต้องการลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างเมืองและชนบทก็เพิ่มขึ้น(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524 : 395)

สอดคล้องกับแนวคิดการแก้ไขปัญหาเมืองโตเดี่ยวของกรุงเทพฯ"กระจายความเจริญออกไปจากกรุงเทพมหานคร" เพื่อเป็น "แหล่งสกัดการอพยพจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร" แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4(พ.ศ.2520-2524) จึงมีนโยบายสร้างเมืองหลักเพื่อ โดยหวังพัฒนาเมืองในภาคต่าง ๆ ให้เป็น "เมืองหลัก" ทำหน้าที่ดูดซับแรงงานที่จะอพยพเข้ากรุงไว้ตามหัวเมืองนั้นๆ ได้แก่ ขอนแก่น อุดรธานีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, เชียงใหม่สำหรับภาคเหนือตอนบน, พิษณุโลก ภาคเหนือตอนล่าง, สงขลา-หาดใหญ่ภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันออก, ภูเก็ต ภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันตก และชลบุรีในภาคตะวันออก การสร้างเมืองหลักมีแผนเน้นไปที่นโยบายและมาตรการการควบคุมการใช้ที่ดินในเมืองจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ, การพัฒนาบริการขั้นพื้นฐานของเมือง, การมีงานทำและพัฒนาเมืองหลักให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการพัฒนาชนบทและภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520 : 249-250) นั่นหมายถึง การเกิดขึ้นของการบริหารนโยบายรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ศูนย์กลางภาค ข้อสังเกตก็คือ บางส่วนมีลักษณะคล้ายกับระบบมณฑลเทศาภิบาลในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่มีเมืองศูนย์กลางที่มีอาณาเขตการบริหารกว้างขวางในระดับภูมิภาค เพียงแต่ว่า ไม่ได้มีลักษณะการปกครองที่มี ศาลาว่าการมณฑล และตำแหน่งอย่างข้าหลวงประจำมณฑล การวางแผนเช่นนี้ทำให้เกิดการกระจุกตัวของทรัพยากร นำไปสู่การปรับปรุงในแผนฉบับต่อมา นั่นคือการเพิ่ม "เมืองรอง" มาคู่กับเมืองหลักในแต่ละภาค

การต่อสู้กับ พคท. ประสบความสำเร็จมากขึ้น ด้วยนโยบาย 66/2523 และสถานการณ์ในภูมิภาค ทำให้เกิดอดีตนักศึกษาและบุคคลสำคัญในพคท. ทยอยมอบตัวต่อทางการ ตั้งแต่ปี 2523-2525 (ธิกานต์ ศรีนารา, 2551 : 299-321)แม้จะยังไม่สามารถเอาชนะได้อย่างเบ็ดเสร็จ แต่รัฐบาลก็พยายามพัฒนาพื้นที่ในเขตต่างจังหวัดมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ที่ให้ความสำคัญกับ "เมืองรอง"โดยมุ่งหวังให้เมืองรองเป็นแหล่งจ้างงานเบื้องต้นในท้องถิ่นและให้บริการทางสังคมและการเกษตรแก่ประชาชนในชนบท ในฐานะที่ "รับช่วงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมต่อจากเมืองหลัก กระจายไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ในภูมิภาคได้อย่างจริงจัง" โดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม ศูนย์กลางบริการทางการเกษตรและพัฒนาขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเมืองรอง ได้กำหนดให้ลำปางและเชียงรายเป็นเมืองรองของภาคเหนือ ส่วนอุบลราชธานี ร้อยเอ็ดและสุรินทร์เป็นเมืองรองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือระยองและฉะเชิงเทราคือเมืองรองภาคตะวันออก กาญจนบุรีและเพชรบุรีเป็นเมืองรองภาคตะวันตก ส่วนปัตตานีเป็นเมืองรองของภาคใต้(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524 : 189-190)

การพัฒนาชนบท ระดับจังหวัด ในช่วงกลางทศวรรษ 2520 ประสบปัญหาว่า การพัฒนาชนบทมักใช้คณะกรรมการระดับชาติตั้งขึ้น และมีการตั้งหน่วยงานใหม่ๆ ขึ้นมาเรื่อยจนทำให้เกิดการซ้ำซ้อน เช่น คณะกรรมการประสานนโยบายและแผนพัฒนาชุมชน ระดับตำบล (กพช.ต.) ซ้อนสภาตำบล ตั้ง คณะกรรมการสร้างงานในชนบทระดับจังหวัด (กสจ.) ซ้อนคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) และองค์การบริหารส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นผูกติดกับกระทรวงมหาดไทยกระทรวงเดียว จึงทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับจากกระทรวงอื่น องค์กรนอกมหาดไทยจึงมีองค์กรบริหารของตนขึ้นมา ทำให้ขาดเอกภาพ แผนพัฒนาจังหวัดถูกมองว่าเป็นเรื่องของกระทรวงมหาดไทยเท่านั้น จึงไม่ได้รับการประสานงานจากหน่วยงานอื่น งบประมาณที่อยู่ในกระทรวงอื่นก็ไม่ได้รับการจัดสรรอย่างที่ควรจะเป็น สำนักงานจังหวัดก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นหน่วยทางวิชาการและวางแผน

ประสานงานโครงการได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524 : 408-410) ขณะที่ในเขตตัวเมืองอันเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและธุรกิจภาคเอกชน รัฐให้ความสำคัญกับสถาบันธุรกิจเอกชน 3 หน่วยคือ หอการค้าไทย สมาคมอุตสาหกรรมไทยและสมาคมธนาคารไทย และเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างรัฐบาลและธุรกิจเอกชนในระดับสูง นำไปสู่นโยบายและมาตรการร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชนเพื่อทำโครงการให้ทั้งสองภาคประสานกัน และแบ่งเบาความรับผิดชอบของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524 : 418-419) ในเวลาต่อก็คือ คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ตามมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2524 มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานในระดับชาติในระดับจังหวัดเริ่มตั้งขึ้นในปี 2526(จังหวัดอ่างทอง, 2561) อันมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เห็นได้ว่าจังหวัดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งทั้งในเขตเมืองและชนบท จากการวางนโยบายจากระดับชาติ ขณะที่ท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นแทบจะไม่มีบทบาทเลย ขณะที่เทศบาลยังพอมีบทบาทเนื่องจากเป็นเขตตัวเมืองที่เป็นศูนย์กลางธุรกิจของจังหวัด และนักการเมืองท้องถิ่นไม่น้อยที่อยู่ในภาคธุรกิจเอกชน

4.อัตลักษณ์จังหวัด การพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬา

ก่อนที่คำขวัญประจำจังหวัดจะประดิษฐ์ขึ้น แนวคิดว่าด้วย "ของดี" เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายอันเป็นตัวบ่งชี้ถึงทรัพยากรประจำถิ่น เช่น หนังสือ *ของดีนครลำปาง*(ทรงชัย เจตะบุตรและคณะ, 2512) หรือการที่ลัดดาแลนด์ เชียงใหม่เผยว่ามีจุดประสงค์ที่จะ "เป็นแหล่งรวบรวมของดีลานนาไทย" (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2513 : 75) เมื่อปี 2513 ที่น่าสังเกตก็คือ อนุสาร อ.ส.ท. อันเป็นนิตยสารยอดนิยมมีการกล่าวถึงของดีของจังหวัดและท้องถิ่นต่าง ๆ ไว้ไม่น้อยทำให้พอเห็นบรรยากาศของยุคสมัยได้เป็นอย่างดีว่า "ของดี" นั้นมีส่วนสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นต่าง ๆ ขึ้นมา ฉบับเดือนพฤษภาคม 2516 ที่เป็นฉบับพิเศษแนะนำจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็มีบทความที่ชื่อว่า "ของดีแม่ฮ่องสอน" (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2516ก : 18) ปีเดียวกันยังพบการกล่าวถึง "ของดี" ที่เชียงใหม่และลำปาง (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2516ข : 10, 35) การที่กองบรรณาธิการอ้างถึง "ของดีสุโขทัย" ปี 2519(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2519 : 82) "ของดีสงขลา" ปี 2522 (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2522 : 16) หรือกระทั่งการที่จังหวัดเพชรบุรีจัดงาน "ของดีเมืองเพชรบุรี" เมื่อต้นปี 2529(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2529ก : 5) ท่ามกลางบรรยากาศที่แต่ละจังหวัดค้นหาทรัพยากร สินค้าของที่ระลึก สถานที่ท่องเที่ยวนั้น การค้นหาอัตลักษณ์ของตนมันถูกผูกไว้กับระบบราชการที่นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัด เนื่องจากกลไกทางอำนาจที่ให้พื้นที่ของตำแหน่งนี้มากดังที่กล่าวมาแล้ว จึงไม่แปลกอะไรที่คนจำนวนมากให้ความหวังว่าการพัฒนาเมือง-จังหวัดขึ้นอยู่กับตัวบุคคลและความสามารถของคนในตำแหน่งนี้

กิจกรรมหนึ่งที่แสดงถึงการเน้นจังหวัดก็คือ การจัดการแข่งขันกีฬาเขตแห่งประเทศไทยที่นอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อคัดนักกีฬาไปแข่งขันกีฬาแหลมทอง ครั้งที่ 4 เริ่มต้นเมื่อปี 2510 ทำให้มีการแบ่งเขตจังหวัดเป็น 5 เขต แบ่งเป็นภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ภาคเหนือ, ภาคอีสาน, ภาคกลาง, ภาคกลางตอนล่างและภาคตะวันออก และภาคใต้ เพียงปีเดียวได้แบ่งออกเป็น 9 เขต โดยแบ่งภาคเหนือตอนบน-ตอนล่าง, ภาคอีสานตอนบน-ตอนล่าง, ภาคใต้ตอนบน-ตอนล่าง, ภาคกลางตอนล่าง, ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกน่าจะเพื่อความสอดคล้องของจำนวนประชากรและสภาพภูมิศาสตร์การเดินทาง เจ้าภาพการแข่งขันครั้งที่ 2 เป็นต้นมาจัดนอกกรุงเทพฯทั้งสิ้น ได้แก่ เชียงใหม่ (2511), สงขลา (2512), นครราชสีมา (2513), นครสวรรค์ (2514), ราชบุรี (2515),

นครศรีธรรมราช (2516), ชลบุรี (2517), ลพบุรี (2518), อุดรธานี (2519), กรุงเทพฯ (2520), อุบลราชธานี (2521), ลำปาง (2522), ปัตตานี (มีนาคม 2524), อุดรธานี (พฤศจิกายน 2524), ภูเก็ต (2525), พิษณุโลก (มกราคม 2527 เปลี่ยนชื่อเป็น การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ), เชียงราย (2528), จันทบุรี (2529), ร้อยเอ็ด (มกราคม 2530), ลพบุรี (ธันวาคม 2530) ฯลฯ (ศูนย์วิชาการและเทคโนโลยีกีฬา, 2561)การเป็นเจ้าภาพนอกจากจะหมายถึงการเกิดขึ้นของสาธารณูปโภคทางกีฬาอย่าง สนามกีฬากลางจังหวัดแห่งใหม่แล้ว ยังทำให้จังหวัดนั้นๆ เป็นข่าวในหน้าสื่อ ที่จะนำไปสู่การแนะนำจังหวัดเพื่อการท่องเที่ยวอีกด้วย ก่อนจะมีการแข่งขันกีฬาเขตแห่งประเทศไทย มีการแข่งขันคัดเลือกในระดับภูมิภาคก่อน และทำให้เกิดจังหวัดเจ้าภาพที่รับรองการแข่งขันย่อยดังกล่าวอีกด้วย เห็นได้จากการแข่งขันกีฬาเขต 5 ที่ลำปางเป็นเจ้าภาพในปี 2516 ที่มีการทำสูจิบัตรอย่างจริงจัง แนะนำประวัติศาสตร์ ความเป็นมา แหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่น่าสนใจของจังหวัด(สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2516) อย่างไรก็ตามก็มีเพียงจังหวัดส่วนน้อยที่ได้เป็นเจ้าภาพในระดับประเทศ กีฬาเขตแห่งประเทศไทยเป็นสนามการแข่งขันทั้งในเชิงกีฬาระหว่างจังหวัด และที่ประชัน-ประชาสัมพันธ์จังหวัดเจ้าภาพให้เป็นที่รู้จักกันไปทั่วประเทศ

อีกปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงจังหวัดนิยมทางด้านกีฬาก็คือรายการแข่งขันฟุตบอลไทยแลนด์คัพ ปี 2527 สมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ เป็นผู้ริเริ่มโดยร่วมมือกับชมรมฟุตบอลของจังหวัดต่าง ๆ จัดการแข่งขันรายการดังกล่าวขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฟุตบอลได้กระจายสู่ต่างจังหวัดทั่วประเทศ, พัฒนาส่งเสริมทีมฟุตบอลไทยให้ก้าวหน้า และพัฒนานักฟุตบอลให้มีมาตรฐานทั้งเชิงกีฬา ระเบียบวินัยและมีสุขภาพพลานามัยที่ดีการแข่งขันฟุตบอลรายการนี้ นอกจากจะเป็นการสร้างพื้นที่ระดับชาติร่วมกันแล้ว ยังเป็นการสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงไปถึงพื้นที่ระดับภูมิภาคอีกด้วย เนื่องจากมีการแบ่งการแข่งขันเป็น 5 ภาคนั่นคือ ภาคเหนือ, กลาง, ตะวันออกเฉียงเหนือ, ตะวันออก และใต้ แชมป์ของภาคต่าง ๆ จะได้รับการคัดเลือกให้เข้ามาแข่งขันในรอบสุดท้าย ในปีแรก ลพบุรีเป็นทีมชนะเลิศ(สิทธิ รัตนราษี, 2540 : 52) การผูกฟุตบอลเข้ากับภูมิภาคและจังหวัดนับได้ว่าช่วยสร้างกระแสจังหวัดนิยมขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ คู่ขนานไปกับกระแสท้องถิ่นนิยมในวงการวิชาการต่างจังหวัดที่มีความคึกคัก ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ โบราณคดี คติชนศึกษา อันเนื่องมาจากการสนับสนุนของภาครัฐ การเปลี่ยนขนานใหญ่นี้เกิดขึ้นในช่วงที่ที่ปัญหาคอมมิวนิสต์ และภัยคุกคามความมั่นคงของรัฐเริ่มคลี่คลาย ลงทีมที่ชนะเลิศระหว่างปี 2527-2539 ล้วนมาจากทุกภูมิภาค นครราชสีมา และ สตูล เป็นจังหวัดที่ครองแชมป์มากที่สุดคือ 2 ครั้ง รายชื่อเหล่านี้ไม่มีจังหวัดกรุงเทพฯรายการดังกล่าวจึงเป็นตัวแทนของเสียงของคนต่างจังหวัดอย่างแท้จริง

5. คำขวัญประจำจังหวัด อัตลักษณ์จังหวัดที่เนื่องมาจากการท่องเที่ยว

ในยุครัฐบาลให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว ผู้ว่าราชการจังหวัดถือเป็นตัวแทนสำคัญเห็นได้ชัดจากการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 เมื่อเดือนสิงหาคม 2525 ที่กรุงเทพฯ ที่นายกรัฐมนตรีคาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะมีส่วนกระจายความเจริญและรายได้ไปยังท้องถิ่นเนื่องจากเห็นว่าจะแก้ปัญหาการว่างงาน และเห็นว่า ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรีและผู้บริหารในส่วนภูมิภาคควรจะให้ความสนใจ(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2525ง : 10) ยิ่งชัดเจนเมื่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยประกาศนโยบาย "ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวและชักจูงให้มีผู้ไปเที่ยว อันจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ

การบริการ พาณิชยกรรมและหัตถกรรมของประชาชนในท้องถิ่นให้มีรายได้เพิ่มขึ้น" (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2526ข : 7) เดือนมกราคม 2527 กระทรวงมหาดไทยและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกันจัดประชุมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ผู้เข้าร่วมคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรี หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว ภาคเอกชนและผู้แทนสื่อมวลชนจากจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศรวม 311 คน กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหลักประการหนึ่งของกระทรวง และชี้ว่างบประมาณของจังหวัดที่จะใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมมาจาก 4 ช่องทางคือ งบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น, งบของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ, ระดมทุนจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว และรายได้จากการจัดกิจกรรมหรือเทศกาลวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวโดยตรง (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2527ก : 8)

ภาพของจังหวัดต่าง ๆ จึงสัมพันธ์กับการวางตำแหน่งแห่งที่ของตนที่จะเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น ไม่น้อยจับมือกับธุรกิจภาคเอกชนที่มีกิจการเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้ง "ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว" ให้มีบทบาทช่วยดูแลการท่องเที่ยวของจังหวัด พยายามดึงเอกชนเข้ามาร่วม อย่างเช่นโรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2525ก : 76) พิษณุโลกตั้งชมรมธุรกิจท่องเที่ยว (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2527ค : 29)ระนองจัดตั้งชมรมธุรกิจท่องเที่ยวระนองในปี 2528 (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2533 : 68) เช่นเดียวกับลำปางก็ตั้งชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางเพื่อยกระดับให้ได้มาตรฐาน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวกับหน่วยราชการและสถาบันเอกชนส่งเสริมการเผยแพร่การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2529ข : 7) จะเห็นได้ว่าชมรมธุรกิจท่องเที่ยวเกิดขึ้นในช่วงกลางถึงปลายทศวรรษ 2520 แสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวของนักธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญในระดับจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่มักอยู่ในเขตตัวเมือง

จุดเปลี่ยนสำคัญก็คือการที่รัฐบาลประกาศให้ปี 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 2 หลังจากที่เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในปี 2523 ในครั้งนี้มีส่งผลให้จังหวัดต่าง ๆ ตื่นตัวในด้านการท่องเที่ยวและที่สำคัญก็คือเกิดการคิดค้นคำขวัญประจำจังหวัดให้สอดคล้องไปกับปีแห่งการท่องเที่ยวไทยเพื่อใช้การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นโดยแต่ละจังหวัดคิดค้นขึ้นจากการนำเอกลักษณ์เด่นของเมืองตนมาแต่งให้สัมผัสคล้องจองกันเพื่อให้จดจำง่าย และจูงใจในการทำประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงของจังหวัด แต่ไม่ได้มีลักษณะประกาศครั้งเดียว เพราะคำขวัญแต่ละแห่งต้องรอการตัดสินใจของแต่ละจังหวัดจึงช้าเร็วไม่เท่ากันทำให้คำขวัญกว่าจะครบทุกจังหวัดต้องรอข้ามปีไปถึงปี 2531(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2530 : 106, *อนุสาร อ.ส.ท.*, 2531ก : 16-17) และคำขวัญเหล่านั้นได้กลายมาเป็นคำขวัญประจำจังหวัดที่ใช้กันทุกวันนี้ หรือกล่าวได้อีกแบบคือ การท่องเที่ยวได้มีบทบาทในการก่อรูปและการรับรู้ของจังหวัดต่าง ๆ ขึ้นมาด้วย

6. เมืองปิด-เมืองผ่าน ความน้อยเนื้อต่ำใจของเมืองนอกศูนย์อำนาจ -เมืองที่พัฒนาอย่างล่าช้า

อย่างไรก็ตาม แม้การขยายตัวของการท่องเที่ยวจะทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล แต่จังหวัดที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยตรงนั้นเป็นเพียงส่วนน้อย ความสำเร็จของการ

ท่องเที่ยวจึงมิสามารถปิดบังความล้มเหลวของจังหวัดต่าง ๆ ที่เป็นเมืองที่ไม่ใช่จุดหมายปลายทาง เมืองและชนบทที่ยังด้อยการพัฒนา การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมนั้นเป็นปัญหาใหญ่ที่เนื่องมาจากนโยบาย งบประมาณสนับสนุนของแต่ละแห่งที่แตกต่างกันไป การเจริญเติบโตของมีตัวชี้วัดอยู่อย่างน้อย 2 ประการ นั่นคือ สภาพเศรษฐกิจ และการเป็นที่รู้จักในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีแขกบ้านแขกเมืองมาเยี่ยมเยียน กรณีแรก มีเรื่องเล่าที่น่าสนใจอยู่ 2 เรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมอันเกิดจากการเปรียบเทียบกับเมืองข้างเคียง เรื่องแรกคือ การกล่าวโทษผู้นำในระดับจังหวัดอย่าง ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรง กับ อีกเรื่องคือการเปรียบเทียบกันระหว่างเมือง-จังหวัดที่อยู่ข้างเคียงกันแต่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาที่ต่างกัน เรื่องแรกเป็นเรื่องของผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางยุคหนึ่งที่ตัดสินใจผิดพลาด ด้วยการเลือกสถานีโทรทัศน์แทนที่จะสร้างมหาวิทยาลัย ส่งผลต่อความไม่เจริญหรือการพัฒนาจังหวัดที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ทั้งที่ในความเป็นจริงอำนาจการเลือกสร้างมหาวิทยาลัยภาคเหนือที่เชียงใหม่นั้นเป็นนโยบายมาจากรัฐบาลส่วนกลาง[1] (ภัทริยา คงธนะ, 2558 : 71)ไม่ว่าจะจริงหรือไม่ มันก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงการประเมินการตัดสินใจของผู้ว่าราชการจังหวัดที่ในทศวรรษ 2500 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่ล้มเหลว อีกเรื่องเล่าหนึ่งที่พบว่า ผู้มีเงินในเมืองขนาดใหญ่เดินทางไปกู้เงินเศรษฐีในเมืองขนาดเล็กกว่า ตัวอย่างดังกล่าวพบได้ระหว่างคู่หาดใหญ่-สงขลา (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2526ก : 59) และ อุทัยธานี-นครสวรรค์ (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2531ข : 27) เรื่องเล่าเช่นนี้สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในจังหวัดที่ยังมีความภาคภูมิใจในจังหวัดของตน แม้จะเป็นเมืองขนาดเล็กกว่า แต่ลึกๆ แล้วก็รู้สึกว่าจังหวัดหรือเมืองของตนน่าจะพัฒนาได้ดีกว่านี้

เช่นเดียวกับเมืองที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองที่ไม่เป็นที่รู้จักกันดี คำว่า “เมืองปิด" มักถูกใช้อ้างถึงเมืองของตนไม่ว่าจะเป็นจังหวัดที่เดินทางเข้าถึงยากหรือไม่ก็ตาม เป็นเมืองที่คนไม่สนใจ พบเห็นบ่อยครั้งใน อนุสารอ.ส.ท. ไม่ว่าจะเป็นข้อเขียนในสารคดีท่องเที่ยว หรือจดหมายที่ส่งมาจากทางบ้าน เช่น ชัยภูมิ(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2523ข : 15)ปราจีนบุรี (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2523ค : 84)อุทัยธานี (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2524 : 85)สุพรรณบุรี (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2525ข : 56)น่าน (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2525ค : 76, *อนุสาร อ.ส.ท.*, 2527ข : 73)เป็นต้น การตระหนักถึงสถานะของจังหวัดเช่นนี้ส่งผลให้มีความพยายามจะผันตัวเองจากเมืองปิดมาเป็นเมืองเปิด เช่น กรณีของสุพรรณบุรี(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2525ข : 56), ชัยภูมิ(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2528ข : 29),สะเมิง เชียงใหม่(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2528ก : 80)การเป็น "เมืองผ่าน" ก็เป็นอีกคำหนึ่งที่มักจะใช้กันอย่างกรณีกระบี่ที่มีการกล่าว "ทำไม หลายคนจึงรู้จักกระบี่ในฐานะเมืองผ่าน ก็เห็นจะเป็นเพราะกระบี่อยู่ในเส้นทางระหว่างเมืองใหญ่สองเมืองคือ ภูเก็ตและหาดใหญ่" (*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2523ก : 14),แม้ในปี 2532 ก็ยังมีการใช้คำนี้อยู่ โดยผู้กล่าวเป็นถึงผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2532 : 12)

อย่างไรก็ตาม ส่วนกลางอย่างททท.มีปัญหาด้านการประสานงานกับจังหวัดต่าง ๆ ทั้งด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว มีแผนดำเนินการหลายระดับ ไม่มีแผนแม่บทที่มีประสิทธิภาพ และขาดผู้รับผิดชอบโดยตรง และขึ้นอยู่กับว่าผู้ว่าราชการจังหวัดจะเน้นด้านการท่องเที่ยวเพียงใด บางแห่งก็มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของจังหวัดเช่นปลัดจังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด แต่ก็มีงานในหน้าที่อยู่แล้ว จึงมี

[1]ประเด็นดังกล่าวเป็นที่กล่าวขวัญกันโดยทั่วไปของคนลำปางในยุคหนึ่งหนึ่ง แต่มีการสัมภาษณ์และเป็นบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในเอกสารนี้

นโยบายที่จะตั้งท่องเที่ยวจังหวัดขึ้นมารับผิดชอบ(*อนุสาร อ.ส.ท.*, 2529ค : 14)สะท้อนว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นที่คาดหวังที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลง สร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ในระดับจังหวัด แต่ด้วยภารกิจที่มากหลายทำให้พวกเขาเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพลิกเมืองหรือจังหวัดให้กลายเป็นจังหวัดที่โดดเด่น มั่งคั่ง และพัฒนาได้ มิพักว่าพวกเขาดำรงอยู่ภายใต้อำนาจการโยกย้ายของกระทรวงมหาดไทย โอกาสที่เขาจะครองตำแหน่งยาวนานกว่าทศวรรษ แบบเดียวกับผู้ว่าราชการจังหวัดในทศวรรษ 2500 ก็มิได้มีอยู่แล้ว

ทางออกหนึ่งก็คือการพึ่งตัวแทนที่เชื่อมกับทรัพยากรระดับประเทศได้ นั่นคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) อำนาจชนิดนี้เกิดจากความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่นในระบบอุปถัมภ์ที่คนอย่างผู้ว่าราชการจังหวัดไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีวาระที่ต้องหมุนเวียนไปตามฤดูกาลโยกย้าย อย่างไรก็ตามภูมิทัศน์ทางการเมืองเช่นนี้ขยายตัวอย่างมากหลังสงครามเย็นค่อยๆ คลายความตึงเครียดลง อันเป็นพื้นที่เปิดให้กับนักการเมืองสามารถลงพื้นที่สร้างคะแนนนิยมได้ตัวอย่างที่เห็นอย่างชัดเจนคือ บารมีและอำนาจทางการเมืองของบรรหาร ศิลปอาชาที่พัฒนาเมืองสุพรรณบุรีให้กลายเป็นเมืองที่หลุดออกจากภาพเมืองปิด และด้อยพัฒนา ไม่เพียงการสร้างทางหลวงขนาดมหึมาเชื่อมกับกรุงเทพฯ แต่เขาได้ยกระดับจังหวัดสุพรรณบุรีให้มีความสำคัญเป็นที่รู้จักทัดเทียมกับจังหวัดขนาดใหญ่อื่น ๆ บรรหารสร้างความนิยมผ่านการบริจาคสร้างอาคารโรงพยาบาล โรงเรียน ศาสนสถาน บริจาคให้กับสภากาชาด ตั้งแต่ทศวรรษ 2500 (Nishizaki, 2011 : 76-77) อย่างไรก็ดี ส.ส. โดยหลักการแล้วพวกเขาเป็นตัวแทนของราษฎรก็จริงแต่ทำหน้าที่หลักคือด้านนิติบัญญัติ ส.ส. จึงไม่อาจเข้ามาแทนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ปฏิบัติงานในเชิงพื้นที่ได้ทุกแห่ง สุพรรณบุรีที่เรียกกันอย่างล้อเลียนว่า "บรรหารบุรี" จึงเป็นภาพตัวแทนของการพัฒนาจังหวัดที่นักการเมืองระดับชาติมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่น ในทางกลับกันลักษณะเช่นนี้เป็นการเบียดขับอำนาจอีกชนิดที่ถูกออกแบบไว้ในโครงสร้างการบริหารนั่นคือ การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในนามองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลที่กว่าจะกลับมาฟื้นฟูและได้รับความสำคัญอีกครั้งก็รอจนไปจนทศวรรษ 2540 แล้ว

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาจังหวัดในทศวรรษ 2510-2520 ที่มีรากฐานมาจากการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เพื่อช่วงชิงมวลชนในเขตชนบทในพื้นที่เสี่ยงได้กลายมาเป็นความคาดหวังของคนในเขตเมืองมากขึ้นในฐานะเป็นอัตลักษณ์หนึ่งที่คนในจังหวัดจะผูกอยู่ด้วยท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยมที่สูงขึ้น อาจกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ดังกล่าวได้พัฒนาตัวไปสอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์แบบภูธร (provincial identity)กระนั้นท้องถิ่นนิยมในที่นี้ก็อยู่ในกรอบกรงของแนวคิดแบบชาตินิยมที่จังหวัดเป็นหน่วยการปกครองหนึ่ง เดิมนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้นำและศูนย์กลางการพัฒนาและประสานงานโดยรับคำสั่งปฏิบัติมาจากส่วนกลาง ในจังหวัดที่มีศักยภาพมากพอ ผสานกับความเป็นผู้นำที่มีความสามารถก็ส่งผลให้จังหวัดเหล่านั้นเติบโตไปอย่างโดดเด่น แต่มีจังหวัดไม่น้อยที่ไม่สามารถจะไปสู่จุดนั้นได้ การกลายเป็นเมืองโตเดี่ยวของกรุงเทพฯ ทำให้รัฐบาลพยายามสร้างเมืองหลักและเมืองรองในระดับภูมิภาค กระนั้นการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมก็ยังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางพร้อมไปกับความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของคนในพื้นที่ ขณะเดียวกันจินตนาการที่สร้างจังหวัดที่พัฒนาขึ้นได้เริ่มเปลี่ยนจากผู้ว่าราชการจังหวัดไปสู่

นักการเมืองระดับชาติ ดังเห็นได้จากกรณีของจังหวัดสุพรรณบุรีและความพยายามของบรรหาร ศิลปอาชาความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังไม่ใช่เวลาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเติบโตในอีกหลายปีผ่านไป.

เอกสารอ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดเชียงราย. (2561). *ทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย* . สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม จาก http://ewt.prd.go.th/ewt/prchiangrai/ewt_news.php?nid=1256

จังหวัดเชียงใหม่. (2561). *ทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://www.chiangmai.go.th/newweb/data/governor_list.php

จังหวัดขอนแก่น. (2561). *ทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://www.khonkaenpoc.com/

จังหวัดจันทบุรี. (2561). *ทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://www.chanthaburi.go.th/new/?page_id=186#&panel1-1

จังหวัดนครปฐม. (2561). *รายนามผู้ว่าราชการจังหวัด.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561,จาก http://www.nakhonpathom.go.th/personal_palace?cid=2

จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2561). *ทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/provincial.php

จังหวัดน่าน. (2561). *พระนามและรายนามผู้ว่าราชการจังหวัดน่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://www.nan.go.th/webjo/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=26

จังหวัดลำปาง. (2561). *ทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://www.lampang.go.th/govlp.htm

จังหวัดศรีษะเกษ. (2561). *พระนามและรายนามผู้ว่าราชการจังหวัดศรีษะเกษตั้งแต่ พ.ศ.2450 จนถึงปัจจุบัน.* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://ewt.prd.go.th/ewt/prchiangrai/ewt_news.php?nid=1256

จังหวัดสงขลา. (2561). *ทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2561, จาก http://www.songkhla.go.th/personal_palace/?page=2&cid=2

จังหวัดอ่างทอง. (2561). *ประวัติความเป็นมาของ กรอ.จังหวัด.* สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2561, จาก http://www.angthong.go.th/data/S1.ang.htm

จงศักดิ์ สุวรรณประดิษฐ. (2521).*ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคณะเทศมนตรีกับสภาเทศบาล: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของเทศบาลเมืองสระบุรี เทศบาลตำบลหนองแค และเทศบาลตำบลแก่งคอย* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก ตันวิรัช. (2512).*การขัดกันในเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีการขัดกันระหว่างสภาเทศบาล กับคณะเทศมนตรี* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทรงชัย เจตะบุตรและคณะ. (2512).*ของดีนครลำปาง*. ลำปาง: โรงพิมพ์ไทยลานนา.

ธิกานต์ ศรีนารา. (2551). *หลัง 6 ตุลาฯ ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่างขบวนการนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก, 2551.

ปิ่นเพชร จำปา. (2545).*วัฒนธรรมการท่องเที่ยวของคนไทย พ.ศ. 2394-2544.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภัทริยา คงธนะ. (2558).*ลัทธิพิธีและหนังสือธรรมะแนวใหม่กับวิกฤตอัตลักษณ์ของผู้หญิงชั้นกลางตั้งแต่ทศวรรษ 2520 ถึงปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์. (2559). อำนาจนำของ “สิงห์”: การสร้างพื้นที่ในเขตเมืองของข้าราชการนักปกครองส่วนภูมิภาคจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. *วารสารการบริหารท้องถิ่น, 9*(1), 1-18.

เมฆินทร์ เมธาวิกูล. (2520).*การปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนของทหารต่างชาติในไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยช่วยเหลือประชาชน สถานีสื่อสารทางอากาศสหรัฐ เกาะคา จังหวัดลำปาง.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชกิจจานุเบกษา. (2512, 8 กรกฎาคม). เล่ม 86 ตอนที่ 62.

ราชกิจจานุเบกษา. (2512, 26 ธันวาคม). เล่ม 86 ตอนที่ 115.

ราชกิจจานุเบกษา. (2514, 21 ธันวาคม). เล่ม 89 ตอนที่ 144.

ราชกิจจานุเบกษา. (2515, 7 กุมภาพันธ์).เล่ม 89 ตอนที่ 21 พิเศษ.

ราชกิจจานุเบกษา. (2515, 13 ธันวาคม). เล่ม 89 ตอนที่ 190 พิเศษ.

ยุวรี โชคสวนทรัพย์. (2554). *กิจการสถานบันเทิงในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2488-2545.* วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิลปวัฒนธรรมออนไลน์. (2561). *พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ : พระพุทธรูปเพื่อปกป้องบ้านเมืองด้วยพระราชหฤทัยปรารถนาในรัชกาลที่ 9*. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2561, จาก https://www.silpa-mag.com/club/art-and-culture/article_15824.

ศูนย์วิชาการและเทคโนโลยีกีฬา. (2561). *ประวัติกีฬาแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2561, จาก http://esport.satc.or.th/history/13.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2520). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สี่ พ.ศ. 2520-2524*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2524). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานจังหวัดลำปาง. (2516). *แนะนำนครลำปาง.* อนุสรณ์การแข่งขันกีฬาเขต 5 ครั้งที่ 7 ณ จังหวัดลำปาง. ลำปาง : สำนักงานจังหวัดลำปาง.

สิทธิ รัตนราษี. (2540).*การศึกษากีฬาฟุตบอลอาชีพในประเทศไทย* วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2552). *8 สิงหา 2508" (8-8-08) "วันเสียงปืนแตก" (ตอน 2)*. ประชาไท. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2561, จาก https://prachatai.com/journal/2009/08/25380.

อนุสาร อ.ส.ท.. (2513). 10 : 9 (เมษายน): 75

อนุสาร อ.ส.ท.. (2516ก).13 : 10 (พฤษภาคม): 18

อนุสาร อ.ส.ท.. (2516ข).14 : 3 (ตุลาคม): 10, 35

อนุสาร อ.ส.ท.. (2519).17 : 4 (พฤศจิกายน) : 82

อนุสาร อ.ส.ท.. (2522).19 : 8 (มีนาคม) : 16

อนุสาร อ.ส.ท.. (2523ก).20 : 8 (มีนาคม) : 14

อนุสาร อ.ส.ท.. (2523ข).20 : 9 (เมษายน) : 15

อนุสาร อ.ส.ท.. (2523ค).21 : 3 (ตุลาคม) : 84

อนุสาร อ.ส.ท.. (2524).22 : 2 (กันยายน) : 85

อนุสาร อ.ส.ท.. (2525ก).22 : 6 (มกราคม) : 76

อนุสาร อ.ส.ท.. (2525ข).22 : 7 (กุมภาพันธ์) : 56

อนุสาร อ.ส.ท.. (2525ค).22 : 10 (พฤษภาคม) : 76

อนุสาร อ.ส.ท.. (2525ง).23 : 2 (กันยายน) : 10

อนุสาร อ.ส.ท.. (2526ก).23 : 10 (พฤษภาคม) : 59

อนุสาร อ.ส.ท.. (2526ข).24 : 1 (สิงหาคม) : 7

อนุสาร อ.ส.ท.. (2527ก).24 : 7 (กุมภาพันธ์) : 8

อนุสาร อ.ส.ท.. (2527ข).25 : 2 (กันยายน) : 73

อนุสาร อ.ส.ท.. (2527ค).25 : 5 (ธันวาคม) : 29

อนุสาร อ.ส.ท.. (2528ก).25 : 7 (กุมภาพันธ์) : 80

อนุสาร อ.ส.ท.. (2528ข).26 : 3 (ตุลาคม) : 29

อนุสาร อ.ส.ท.. (2529ก).26 : 6 (มกราคม) : 5

อนุสาร อ.ส.ท.. (2529ข).27 : 1 (สิงหาคม) : 7

อนุสาร อ.ส.ท.. (2529ค).27 : 4 (พฤศจิกายน) : 14

อนุสาร อ.ส.ท.. (2530).27 : 6 (มกราคม) : 106

อนุสาร อ.ส.ท.. (2531ก).28 : 6 (มกราคม) : 16-17

อนุสาร อ.ส.ท.. (2531ข).28 : 9 (เมษายน) : 27

อนุสาร อ.ส.ท.. (2532).30: 3 (ตุลาคม) : 12

อนุสาร อ.ส.ท.. (2533).30: 9 (พฤษภาคม) : 68

Nishizaki, Y. (2011). *Political Authority and Provincial Identity in Thailand: The Making of Banharn-buri*. New York: Cornell Southeast Asia Program Publishing.

Parwell, M. and Arghiros, D. (1996). Introduction: Uneven development in Thailand. *Uneven development in Thailand*. Aldershot: Avebury.

Translated Thai References

Academic and Sport technology center. (2018).*History of Nation Sport Competition.* Retrieved on November 19th from http://esport.satc.or.th/history/13. (In Thai)

Angthong Provincial Governor's Office. (2018). *Name list of Angthong Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018, from http://www.angthong.go.th/data/S1.ang.htm. (In Thai)

Art and Culture Magazine Online. (2018). *Phra Buddha Nirarokharantarai Chaiwat Chaturatit: The Buddha statues for protect the country by King Rama IX.* Retrieved November 19, 2018, from https://www.silpa-mag.com/club/art-and-culture/article_15824 (July 27th). (In Thai)

Champa, P. (2002). *Thai tourism culture, AD 1851-2001*, Thesis for Master degree of Arts in History, Thammasat University. (In Thai)

Chanthaburi Provincial Governor's Office. (2018). *Name list of Chanthaburi Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018, from fromhttp://www.chanthaburi.go.th/new/?page_id=186#&panel1-1. (In Thai)

Chiang Mai Provincial Governor's Office. (2018). *Name list of Chiang Mai Provincial Governors.* Retrieved December 19, 2018, from http://www.chiangmai.go.th/newweb/data/governor_list.php. (In Thai)

Chiang Rai Public relation office. (2018).*Name list of Chiang Rai Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018, from http://ewt.prd.go.th/ewt/prchiangrai/ewt_ news.php ?nid=1256. (In Thai)

Choksuansap, Y. (2011). *Places of amusement in Bangkok, 1945-2002 A.D.*, Thesis for Master degree of Arts in History, Silpakorn University. (In Thai)

Jeamteerasakul, S. (2009). *"August 8th, 1965" (8-8-08) "First Crash Day"(Wan Siang Puen Taek) part 2. Prachathai.* Retrieved November 2, 2018, from https://prachatai.com/journal/2009/08/25380(August 10th) (In Thai)

Jetabutr,S. et al. (1959). *Treasure of Lampang*. Lampang: Thai Lanna Press. (In Thai)

Khon Kaen Provincial Governor's Office. (2018).*Name list of Khonkaen Provincial Governors.* Retrieved December 19, 2018, from http://www.khonkaenpoc.com. (In Thai)

Kongthana, P. (2015). *New cults and new trend dharma books and the identity crisis of the mddle class women of 1980s 2010s*, Thesis for Master degree of Arts in History, Chiang Mai University. (In Thai)

Lampang Provincial Governor's Office. (1973). *Introduction to Lampang : Memorial for 5th sport division at Lampang*. Lampang: Lampang Provincial Governor's Office. (In Thai)

Lampang Provincial Governor's Office. (2018).*Name list of Lampang Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018, from http://www.lampang.go.th/govlp.htm. (In Thai)

Methawikul. (1977). *The Aid Operations of Foreign Soldiers in Thailand: A case study Aid unit at Communication station in Kohkha district, Lampang,* Master's Thesis in Political Science, Thammasat University. (In Thai)

Nakhonpathom Provincial Governor's Office. (2018).*Name list of Nakhonpathom Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018, from http://www.nakhonpathom.go.th/personal_palace?cid=2. (In Thai)

Nakhonsithammarat Provincial Governor's Office. (2018).*Name list of Nakhonsithammarat Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018, from http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/provincial.php. (In Thai)

Nan Provincial Governor's Office. (2018).*Name list of Nan Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018 from http://www.nan.go.th/webjo/index.php?option=com_ content&view=article&id=5&Itemid=26. (In Thai)

Office of the National Economics and Social Development Board. (1977). *National Economics and Social Development Plan, The Fourth Plan (1977-1981).* Bangkok: Office of the National Economics and Social Development Board. (In Thai)

Office of the National Economics and Social Development Board. (1981). *National Economics and Social Development Plan, The Fourth Plan (1982-1986).* Bangkok: Office of the National Economics and Social Development Board. (In Thai)

Or Sor Tor Magazine. (1970). 10 : 9 (April) : 75

Or Sor Tor Magazine. (1973a). 13 : 10 (May) : 18

Or Sor Tor Magazine. (1973b). 14 : 3 (October) : 10, 35

Or Sor Tor Magazine. (1976).17 : 4 (November) : 82

Or Sor Tor Magazine. (1979). 19 : 8 (March) : 16

Or Sor Tor Magazine. (1980a).20 : 8 (March) : 14

Or Sor Tor Magazine. (1980b).20 : 9 (April) : 15

Or Sor Tor Magazine. (1980c).21 : 3 (October) : 84

Or Sor Tor Magazine. (1981).22 : 2 (September) : 85

Or Sor Tor Magazine. (1982a).22 : 6 (January) : 76

Or Sor Tor Magazine. (1982b).22 : 7 (February) : 56

Or Sor Tor Magazine. (1982c).22 : 10 (May) : 76

Or Sor Tor Magazine. (1982d).23 : 2 (September) : 10

Or Sor Tor Magazine. (1983a).23 : 10 (May) : 59

Or Sor Tor Magazine. (1983b).24 : 1 (August) : 7

Or Sor Tor Magazine. (1984a).24 : 7 (February) : 8

Or Sor Tor Magazine. (1984b).25 : 2 (September) : 73

Or Sor Tor Magazine. (1984c).25 : 5 (December) : 29

Or Sor Tor Magazine. (1985a).25 : 7 (February) : 80

Or Sor Tor Magazine. (1985b).26 : 3 (October) : 29

Or Sor Tor Magazine. (1986a).26 : 6 (January) : 5

Or Sor Tor Magazine. (1986b).27 : 1 (August) : 7

Or Sor Tor Magazine. (1986c).27 : 4 (November) : 14

Or Sor Tor Magazine. (1987).27 : 6 (January) : 106

Or Sor Tor Magazine. (1987).30 : 9 (May) : 68

Or Sor Tor Magazine. (1988).30 : 3 (October) : 12

Or Sor Tor Magazine. (1988a).28 : 6 (January) : 16-17

Or Sor Tor Magazine. (1988b).28 : 9 (April) : 27

Potjanalawan, P. (2016). The Hegemony of “Singha”: The Creation of Urban Space by Provincial Administrators after World War II. *Local Administration Journal, 9*(1), 1-18

Rattanarasri, S. (1997). *A study of professional football sport in Thailand*, Thesis for Master degree of Education in Physical Education, Chulalongkorn University. (In Thai)

Royal Gazette. (1969, December 26). Vol. 86. part 115. (In Thai)

Royal Gazette. (1969, July 8). Vol. 86. part 62. (In Thai)

Royal Gazette. (1971, December 21). Vol. 89. part 144. (In Thai)

Royal Gazette. (1972, December 13). Vol. 89. part 190 special edtion. (In Thai)

Royal Gazette. (1972, February 7). Vol. 89. part 21 special edtion. (In Thai)

Songkhla Provincial Governor's Office. (2018).*Name list of Songkhla Provincial Governors.* Retrieved on December 19, 2018 from http://www.songkhla.go.th/personal_palace/?page=2&cid=2. (In Thai)

Srinara, T. (2008). *Post October 6th: Ideological conflicts between students and the Communist Party of Thailand*. Bangkok: Hok Tula Rumluek. (In Thai)

Srisaket Provincial Governor's Office. (2018).*Name list of Srisaket Provincial Governors.* Retrieved on December 19th fromhttp://ewt.prd.go.th/ewt/prchiangrai/ewt_news.php?nid=1256. (In Thai)

Suwanpradit, J. (1978). *Political conflict between the Mayor Council and the Municipal Council: A comparative study of Saraburi Nongkhae and Khangkoi Municipalities*. Thesis for Master degree of Political Science in Political Science, Chulalongkorn University. (In Thai)

Tanwirat, D. (1969). *Political conflict in the Municipality: A case study the conflict between the Mayor Council and the Municipal Council*. Thesis for Master degree of Political Science in Political Science, Thammasat University. (In Thai)